

פליחות

ובמעשה כל זמן שלא התפלל אדם, ועדיין לא השיג את מדת הענוה, ההכרח לעגשו על ידי יסורים ותוכחות חלילה, אבל כשמתפלל ושוֹפֵךְ שֵׁחַ לפני קונו, וקונה בכך את מדת הענוה, שוב שייך לעגשו על ידי התנשאות ורוממות, ומתבטלת הגזירה והעונש הקודם, ולא משום שנשחנה רצונו יתצרך חלילה, אלא משום שהאדם עשה עצמו כלי מוכן לקבל העונש באופן של חסד ורחמים.

והנה בתפארת שמואל (פרשת ראה, אות 3) כתב, כי ימי אלול הם ימי הכנעה, וכמו שכתב הרמב"ם בפירושו המשניות (ראש השנה 7, ז) שהם ימי הכנעה ופחד, ומצרכו ומנוס אליו, עכ"ד.

וזמובן בזה מה שאומרים בתום ימי אלול ובכניסת יום ראש השנה הנוסח **תבלה שנה** וקללותיה תחל שנה וברכותיה. פירוש, אף אם בשנה שעברה, נעגשו בקללות ויסורים, השם ישמרנו, אבל עתה שעברו ימי אלול, וחינו להשיג את מדת ההכנעה, תכלנה הקללות ותחלנה הברכות, שהרי שוב אין עוד צורך לעגשו בקללות ויסורים, אלא על ידי ברכות והתנשאות.

ואתי ספיר דברי הייטב לב, שבימי אלול יראה ורעד יצא באדם, פן יעגש חלילה בתוכחות ויסורים על מעשיו שאינם טובים, אבל לאחר שתמו ימי אלול וצא יום ראש השנה, וכבר זכה להשיג את מדת ההכנעה, הרי שוב אפשר לו ליעגש על ידי רחמים וחסדים, ועל זה יגיל לב האדם בקרבנו.

יידוע מה שכתבו בספרי קודש (עיין ש"ך על התורה ויקרא כג, כד), כי 'תרועה' מלשון שצירה, וכמו שנאמר (תהלים 3, ט) תרועה בשבט צרור. כי התרועה באה לשבר הלב, ואז 'לב נשבר ונדכה אלקים לא תצוה' (תהלים נא, יט), עכ"ד.

וזמובנים בזה דברי המדרש שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדרת הדין למדרת רחמים. פירוש, מאחר שישראל משיגים לב נשבר ונדכה על ידי התרועה, שפיר אפשר להפוך עליהם מדת הדין למדת רחמים, ולהציא עליהם עונש צדק של ברכה והתנשאות. אבל אומות העולם אשר גבה לבם, ואינם משיגים את תכלית התרועה, אי אפשר לבטל העונש שנגזר עליהם, כי לא שייך שינוי רצון אלולו יתצרך.

בפליחות ליום ראשון אומרים: **זחלים ורועדים מיום בואך וכו'.** והקשה צייטצ לב (פרשת שופטים, ד"ה כי תלא), שהוא סותר לדברי הגמרא (ירושלמי ראש השנה א, ג), שישאל לנשים לנשים בראש השנה ואוכלים ושומים ושומים, לפי שידועים שהקצ"ה עושה להם ניסים, ע"כ. ומירך, כי קודם ראש השנה צימי אלול, יראה ורעד יצא באדם, אבל ביום המשפט עצמו, יבטח בנשם ה' כי יוציא לאור משפטו, עכ"ד. ועדיין נריך ציבור מה נשתנו ימי אלול, שבהם נריך לשרות יראה ופחד, מימי ראש השנה, שבהם יש לשוש ולשמות.

ב) במדרש (ויקרא רבה כט, ד) איתא: **אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון** (תהלים פט, טו). **וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמנה קרנות יש להן וכו', ואמרת 'אשרי העם יודעי תרועה'. אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדרת הדין למדרת רחמים, ע"כ.** ויש להבין מדוע דוקא ישראל יכולים לפתות את בוראם בתרועה.

והראיה בהקדם המשל הידוע מהבצל שם טוב הק' וללה"ה, שהוצא בקדושת יום טוב (פרשת וא, ד"ה במדרש), לאחד שמרד במלך, והמלך נשאו על כל השרים ועבדי המלך, והכוונה שאם היה ממימותו, היה הצער לפי שעה, משא"כ אם מטיב עמו להרבות לו עוד יקר וגדולה, על ידי זה יגדל צערו הלך וגדול כל ימיו, ויבוא ויכלס איך העיז פנים נגד מלך רחמן כזה, שלא די שלא מייסרו בעונש המגיע לו, אלא עוד מנשאו לגדולה.

והרופף בקדושת יום טוב (שם), דהעונש כזה על ידי התנשאות ורוממות, שייך דוקא גבי ישראל האוחזים במדת הענוה, ועל כן אפילו בשעה שנתן להם הקצ"ה גדולה, ממעטים את עצמם. אבל אומות העולם אשר גבה לבם, לא יכנעו על ידי עונש התנשאות, על כן ההכרח לעגשם על ידי יסורים ומלקות, עכ"ד.

ועל פי האמור יתכן לבאר ענין התפילה, שכבר נתקשו בו הקדמונים, איך מועלת תפילה לבטל גזירה רעה, והא לא שייך שינוי רצון אלולו יתצרך. אך הנה מצוה צחצחות הלבבות (שער משכון הנפש, פרק ג, החשבון השמונה עשר), כי תכלית התפילה לפני בורא עולם אינה להודיע לו נרכינו, שהרי הוא יתצרך יודע זאת בעצמו, ועוד יותר טוב מאיתנו, אלא הכוונה בתפילה היא להראות שאנו עובדים אותו, ומשפילים עצמינו לפניו, עכ"ד. ונמצא שעל ידי התפילה משיג אדם מדת הענוה והשפלות.

והרשתי לשבח את שמוך העליון, כפי הכרתי אותך וידיעתי בכבודך, עם הראותי עבודתי לך ושפלותי לפניך. ואתה יודע תקנתי ואופני הנהגתי, ולא הודעתך בצרכי להעיר אותך עליהם, אלא שארגיש בגודל חסרוני אליך ובטחוני בך, עכ"ד.

1 וזה לשונו: ואמר על אחד מן הצדיקים, שהיה אומר אחר תפלתו: אלהי, לא נשאני לעמוד לפניך, ככלי בפהיתות ערכי, ומיעוט ידיעתי בגדולתך ורוממותך, כי אתה רם ונשא, ואני נקלה ונבוה וקטן משאול ממך ומקרואי אליך שבה והלל, וקדש שמוך המקודש בקולות המלאכים העליונים הקדושים, אבל נשאני על זה מה שרוממתני בצוותך אותי לקרוי אליך,